

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет туризму

Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та
івентменеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спортивний туризм

Освітня програма : Туризм

Спеціальність : 242 Туризм

Галузь знань : 24 Сфера обслуговування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “28” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Спортивний туризм
Рівень вищої освіти	IV
Викладач (-і)	Маланюк Тарас Зіновійович
Контактний телефон викладача	0975952780
E-mail викладача	taras.malaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Стаціонар/заочна форма/дистанційне навчання
Обсяг дисципліни	180
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Консультації до самостійної роботи студентів проводиться на практичних заняттях, консультації до екзамену – год.
2. Анотація до курсу	
<p>Курс «Спортивний туризм» - обов'язкова дисципліна з циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою «Туризм ОКР «Бакалавр».</p> <p>Програма курсу побудована з урахуванням нової ролі людини у сучасному суспільстві, з необхідністю формувати у випускника уміння адаптуватися до умов професійної діяльності.</p> <p>Теоретичні знання, під час вивчення дисципліни, повинні сприяти формуванню чіткого уявлення про особливості видів активного дозвілля, головні досягнення та здобутки у популяризуванні активних видів дозвілля у різних регіонах України.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета викладання навчальної дисципліни «Спортивний туризм» - є надати студентам необхідні теоретичні та практичні знання з основ активного туризму, ознайомити їх з різними формами його організації. Теоретичні знання, під час вивчення дисципліни, повинні сприяти формуванню чіткого уявлення про шляхи розвитку активних видів дозвілля в Україні, визначити негативні та позитивні тенденції цього процесу, усвідомити можливі шляхи перспективних напрямків розвитку.</p> <p>Цілями вивчення дисципліни є сформувати в студентів професійні знання і уміння щодо практичної організації управління спортивно-туристським бізнесом;</p> <p>здатність забезпечити майбутніх фахівців необхідним обсягом знань з туристсько-спортивної та туристсько-краєзнавчої діяльності різних категорій і різних верств населення;</p> <p>прослідкувати зміни підготовки та реалізації різних форм і видів активного туризму;</p>	
4. Компетентності	
<ul style="list-style-type: none"> - здатність застосовувати знання у практичній діяльності, адаптуватися до нових ситуацій, генерування нових ідей (творчості), до ініціативи та підприємництва, відповідальність за якість, прагнення до успіху (С 4). - здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери (С 5). - Здатність критичного усвідомлення специфічності та взаємозв'язку між культурними, соціальними та економічними процесами (С 6). - здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень у сфері соціокультурної діяльності (С 8). - Уміння забезпечувати якісне виконання завдань професійної діяльності на основі інструкцій, методичних рекомендацій, встановлених норм, нормативів (С 9). - Здатність дотримуватись загальноприйнятих норм поведінки та моралі в міжособистісних відносинах (С11). 	

5. Результати навчання					
<ul style="list-style-type: none"> - Адекватно оцінювати раціональні умови життєдіяльності людини; (С7, С8) - Пояснювати особливості організації культурно-рекреаційного простору; (С 1, С5) - Організовувати та планувати екскурсійну діяльність;(С 1) - Набуття професійних знань та практичних навичок з організації надання дозвіллевих послуг в сфері соціокультурної діяльності. (С 6). - Демонструвати знання про об'єкт і предмет вивчення спортивного туризму, його структуру, види;(С 1) - Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях; (С 11) - Знати всебічну характеристику географічному розташуванню, адміністративному поділу, природно-рекреаційному потенціалу Карпатського Єврорегіону (КЄР); (С1) 					
6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			20		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			40		
самостійна робота			20		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
II	Туризм	I	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдан- ня, год	Вага оцін- ки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Організація підготовки туристського походу Тема 1. Вступ до курсу. Спортивний туризм його форми та види. Визначення та функції спортивного туризму. Види та форми туристичних походів. Туризм у Єдиній спортивній класифікації України. Нормативи походів. Тема 2. Історичні аспекти розвитку спортивного туризму в Україні. Виникнення перших туристських організацій в Україні. Спортивний туризм радянських часів. Сучасний стан спортивного туризму в Україні. Тема 3. Організація туристських походів. Комплектування групи. Розробка маршруту. Оформлення похідної	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні
	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні

<p>туристської документації</p> <p>Тема 4. Туристське спорядження. Групове спорядження. Особисте спорядження. Спеціальне спорядження</p> <p>Тема 5. Харчування в походах. Добір продуктів харчування. Режим харчування. Вода. Режим водопостачання. Приготування їжі. Туристське костреве і кухонне спорядження. Багаття.</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні</p>
<p>Змістовий модуль 2. Організація проведення туристського походу</p> <p>Тема 6. Тактика проведення туристської подорожі. Техніка пересування та додання перешкод. Тактика туристської подорожі. Привали та ночівлі.</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні .09.2019</p>
<p>Тема 7. Топографія і орієнтування на місцевості. Сутність та способи орієнтування на місцевості. Топографічні карти. Орієнтування за допомогою карти та компасу. Орієнтування на місцевості за допомогою природних орієнтирів. Системи супутникової навігації.</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні</p>
<p>Тема 8. Гігієна туриста. Перша долікарська медична допомога. Гігієна туриста. Самоконтроль під час туристського походу. Перша долікарська медична допомога. Обов'язки санінструктора в туристському поході. Похідна аптечка</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні</p>
<p>Тема 9. Забезпечення безпеки на маршруті. Інструктаж учасників групи перед виходом на маршрут. Об'єктивні і суб'єктивні фактори виникнення небезпеки в туризмі. Класифікація правил безпеки. Забезпечення безпеки походів.</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні</p>
<p>Тема 10. Характеристика гірського туризму. Спорядження у гірському туризмі. Тактика походів. Організація привалів і бівуаків. Медичне забезпечення походів.</p>	<p>Лекція, практичн і заняття, самостій на робота</p>	<p>№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури</p>	<p>2</p>	<p>100</p>	<p>2 тижні</p>
<p>Тема 11. Характеристика</p>					

<p>водного туризму. Спорядження у водному туризмі. Тактика походів. Організація привалів і бівуаків. Медичне забезпечення походів.</p> <p>Тема 12. Характеристика велосипедного туризму. Спорядження у велосипедному туризмі. Тактика походів. Організація привалів і бівуаків. Медичне забезпечення походів.</p> <p>Тема 13. Характеристика лижного туризму. Спорядження у лижному туризмі. Тактика походів. Організація привалів і бівуаків. Медичне забезпечення походів.</p> <p>Тема 14. Туристські зльоти і змагання. Змагання з пішохідного туризму. Змагання з туристської техніки. Змагання із спортивного орієнтування та топографії. Туристські зльоти, конкурси. Формування суддівських колегій та зміст їх роботи.</p> <p>Тема 15. Спортивний туризм у Карпатах. Туристські походи по Чорногорі. Туристські походи по Горганах. Туристські походи по Бескидах.</p>	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні
	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні
	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні
	Лекція, практичн і заняття, самостій на робота	№,3,6,8,18,20 із списку рекомендованої літератури	2	100	2 тижні

7. Система оцінювання курсу

Критерії оцінювання

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль № 1		Змістовий модуль № 2				
Робота на практичних (семінарських) заняттях	Письмове завдання модульного контролю	Робота на практичних (семінарських) заняттях	Письмове завдання модульного контролю	Індивідуальна самостійна робота	Підсумковий контроль	100
20	0	20	0	20	20	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 00	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Загальна система оцінювання курсу

Сума поточних балів за кожний змістовний модуль, за контрольну модульну роботу й виконання індивідуального завдання становить підсумковий модульний рейтинговий бал (максимально – 50 балів), який може бути автоматично врахований при виставленні підсумкової семестрової рейтингової оцінки. На семестровий контроль (екзамен, залік) відводиться 50 балів. Сума балів підсумкового модульного й екзаменаційного семестрового контролю може коливатись у межах 50–100 балів і враховуватись при виставленні позитивної підсумкової семестрової рейтингової оцінки.

Кількість балів за кожний змістовний модуль визначається робочою програмою залежно від змісту модуля, його вагомості й передбачених видів навчальної роботи.

Якщо студент успішно виконав передбачені в змістовних модулях всі види навчальної роботи, то він допускається до підсумкової модульної контрольної роботи.

У випадку відсутності студента під час виконання модульної контрольної роботи з будь-яких причин (через не допуск, хворобу тощо), студент вважається не атестованим. При цьому студент вважається таким, що не має академічної заборгованості, якщо він має допуск до модульного контролю і не з'явився на нього з поважних причин, підтверджених документально. У протилежних випадках студент вважається таким, що має академічну заборгованість.

У випадку отримання незадовільної контрольної модульної рейтингової оцінки студент повинен повторно виконати модульну контрольну роботу в установленому порядку.

Перескладання позитивної оцінки, отриманої за виконання модульної контрольної роботи, для її підвищення не дозволяється.

Мінімальна кількість балів поточного модульного контролю, яка може зараховуватись автоматично при

	виставлені підсумкової семестрової рейтингової оцінки, – 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	<p>Під час виконання студентами письмових робіт слід опиратися на такі засади та застосовувати такі інструменти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснювати пов'язані із письмовим завданням вимоги, а також сутність, особливості та причини неприпустимості академічного плагіату якомога раніше, на початку кожної дисципліни; - пояснювати студентам цінність набуття нових знань, академічні норми, яких необхідно дотримуватися, чому вони важливі, що таке академічна доброчесність, які її цінності, чому вона слугує, як студенти своїми діями можуть долучитися до її розбудови; - надавати студентам зрозумілу інформацію про правила академічного письма; - прописувати у програмі курсу політику щодо академічного плагіату; - формулювати завдання в такий спосіб, аби їх не можна було сплагіатити (аналітичне, а не відтворювальне формулювання завдання; висока конкретизованість завдання; опрацювання конкретних джерел і даних); - переконуватися, що вимоги до завдання і критерії його оцінювання було пояснено належним чином. Вимоги до письмових робіт (обсяг, стиль цитування, допустима кількість цитат, правила оформлення та ін.) мають бути чітко прописані у методичних матеріалах для студентів; - розробляти нестандартні, творчі завдання, оновлювати їх щорічно; - давати студентам приклади готових робіт; - обговорювати зі студентами приклади якісного та неякісного академічного письма; - упродовж роботи студента над текстом проводити щонайменше одну проміжну перевірку чорнового варіанту письмової роботи, надавати відгук і рекомендації до тексту, або структурувати виконання роботи у часі із проміжними перевірками кожного етапу її підготовки; - студенти можуть рецензувати роботи один одного: надавати їм для цього критерії оцінки.
Семінарські заняття	Семінарські заняття є невід'ємною складовою освітнього процесу, обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня та має на меті набуття студентом професійних навичок та умінь.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% практичних робіт
8. Політика курсу	
Основні принципи проведення лекційних та практичних занять курсу «Спортивний туризм» -	

відкритість до нових та неординарних ідей, толерантність, доброзичлива партнерська атмосфера взаєморозуміння та творчого розвитку.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.

У випадку, якщо здобувачі вищої освіти відсутні з поважної причини, вони презентують виконані завдання під час самостійної підготовки згідно з Методичними рекомендаціями до самостійної роботи та консультації викладача.

Різні моделі роботи на практичних заняттях (індивідуальна, групах) над вирішенням завдань дає можливість здобувачам вищої освіти якнайширше розкрити свій власний потенціал, навчитись довіряти своїм партнерам, розвинути навички інтелектуальної роботи в команді.

Курс «Спортивний туризм» передбачає інтенсивне використання мобільних технологій навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти та викладачеві спілкуватись один з одним у будь-який зручний для них час, а для здобувачів вищої освіти, які відсутні на заняттях, отримати необхідну навчальну інформацію та представити виконані завдання.

Протягом усього курсу активно розвиваються автономні навички здобувачів вищої освіти, які можуть підготувати додаткову інформацію за темою, що не увійшла до переліку тем практичних занять змістових модулів та виступити з презентацією чи інформуванням додатково (оцінюється окремо).

Плагіат та академічна недоброчесність є несумісними з принципами викладання курсу «Активні види дозвілля», з чим здобувачі вищої освіти ознайомлюються під час першого заняття.

9. Рекомендована література

1. Артамонов Б. Б. Топографія з основами картографії: навчальний посібник / Б. Б. Артамонов, В. П. Штангрет. – Львів: Новий Світ – 2000, 2006. – 248 с.
2. Блистів Т. В. Теорія і практика туристичних походів: навч. посіб. / Горбацьо І. І., Нужний О. В. – Л.: НВФ «Українські технології», 2006. – 132 с.
3. Булашев А. Я. Спортивний туризм: учебник / А. Я. Булашев. – Харьков: ХГАФК, 2004. – 388 с.
4. Булгаков А. А. Два дня в конце недели / А. А. Булгаков, Г. Я. Рыжавский. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 127 с., ил.
5. Вяткин Л. А. Туризм и спортивное ориентирование: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. А. Вяткин, Е. В. Сидорчук, Д. Н. Немытов. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
6. Грабовський Ю. А. Спортивний туризм: навч. посібник / Ю. А. Грабовський, О. В. Скалій, Т. В. Скалій. - Тернопіль : ТНПУ, 2007. - 302 с.
7. Дехтяр В. Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму: навч. посіб. для зал. освіт. / В. Д. Дехтяр. – К.: Наук. світ, 2003. – 203 с. – Бібліогр.: с. 200.
8. Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посібник / О. Ю. Дмитрук, Ю. В. Щур. - 2-ге вид., перероб. та доповн. -К. : Альтепрес, 2008. - 280 с.: іл.
9. Душевский В. П. Осторожно: горы: книга для туристов / В. П. Душевский, О. И. Гриппа – Симферополь: Таврия, 1981. – 128 с., ил.
10. Заколайло С. Безпека туристичного походу / С. Заколайло, М. Шульга, М. Зубалій // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди : науково-теоретичний збірник. - К.: КИТ, 2004. - С. 127-131.
11. Зеленін С. М. Основи туризму: посібник / С. М. Зеленін, В. В. Ні кольський. – К. «Здоров'я», 1975. – 240 с.
12. Ільницький В. І. Основи медичних знань туриста / В. І. Ільницький, М. І. Рафалюк, Н. М. Цимбал, У. В. Ільницька. – Тернопіль. : навчальна книга – Богдан. – 2007. – 149 с.
13. Кифяк В. Д. Організація туризму: навчальний посібник / В. Д. Кифяк. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 344 с.
14. Компас : навчально-методичний посібник вчителям організаторам шкільного краєзнавства і туризму [укладач В. О. Радзівський]. – Тернопіль. : [б. в.], 1993. – 57 с.
15. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посібник / М. П. Крачило. - К.: Вища школа, 1994. - 180 с.
16. Костриця М. Ю. Туристсько-краєзнавча робота в школі: посібник для вчителя географії / М. Ю. Костриця. - К. : Рад. шк., 1985. -128 с.
17. Костриця М. Ю. Шкільна краєзнавчо-туристична робота : навч. посібник / М. Ю. Костриця, В. В. Обозний. - К. : Вища шк., 1995. 223 с. : іл.

18. Коцан І. Я. Шкільний туризм: навч.-метод. посібник / І. Я. Коцан. - К. : Муар, 1998.-208 с.
19. Курилова В. И. Туризм: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Физ. воспитание» / В.И. Курилова. – М. : Просвещение, 1988. – 224 с. : ил.
20. Луцький Я. Основи шкільного туризму : навчальний посібник / Я. Луцький, В. Луцький. - Івано-Франківськ : «Місто НВ» - 2008. - 137 с.
21. Луцький Я. В. Туризм для всіх. – Івано-Франківськ: Лік, 1996. – 142 с.
22. Ляшенко Д. О. Картографія з основами топографії: навч. пос. для вищ. навч. закл. / Д.О. Ляшенко. – К.: Наукова думка, - 2008. – 184 с.
23. Методичні поради по організації та проведенню походів у горах з учнями [уклад. В. Овчаров]. – К.: Рад. шк. , 1969. – 56 с.
24. Минделевич С. В. Туризм для всех / С. В. Минделевич. – М.: Знание, 1988. – 190 с.
25. Моргунов Б. П. Туризм. учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по специальности № 2114 «Физ. Воспитание», - М.: Просвещение, 1978. – 166 с.
26. Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі: навч.посібник-практикум / В. В. Обозний. – К. : ТОВ «Міжнар. фін. агенція», 1998. -237 с. – Бібліограф. в кінці розд.
27. Остапець О. Організація туристської роботи в школі / О. Остапець // Краєзнавство. Географія. Туризм.- 2008.- № 16. – С. 3-14.
28. Остапчук В. В. Підготовка і проведення туристського походу: навч. посібник / В. В. Остапчук. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 89 с.
29. Серебрій В. Походи вихідного дня як форма оздоровчого туризму / В. Серебрій // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди: науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький: ПЦ «Ризографіка», 2005. – С. 138-148.
30. Слівіна А. Топографічна підготовка / А. Слівіна // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2006. - № 19. – С. 13-17.
31. Смирнов В. М. Орієнтування на місцевості / В. М. Смирнов, О. С. Сандомирський. – К. – «Здоров'я», 1975. – 104 с.
32. Спутник туриста / А. В. Бирюков, И.Я. Брауде, Б. Е. Владимирский и др. [сост. К.И. Вахлис]. – 2 – е узд., перераб. и доп. – К. : Здоров'я, 1991. – 360 с. : ил.
33. Туристсько-краєзнавча робота у вищому педагогічному навчальному закладі: організаційні та методичні аспекти / О. В. Тімець, В.С. Серебрій, Ю. А. Грабовський, А. Л. Шипко. – Умань: Візаві, 2006. – 237 с.
34. Усков А. С. Практика туристських подорожей: учеб. пособие по туризму и краеведению / А. С. Усков. – СПб.: Творческий учебный центр «Геос», 1999.- 264 с. // Краєзнавство. Географія. Туризм.. – 2005. - № 38. – С. 22-24.
35. Усков А. С. Практика туристських подорожей: учеб. пособие по туризму и краеведению / А. С. Усков. – СПб.: Творческий учебный центр «Геос», 1999.- 264 с. // Краєзнавство. Географія. Туризм.. – 2005. - № 33. – С. 22-23.
36. Усков А. С. Практика туристських подорожей: учеб. пособие по туризму и краеведению / А. С. Усков. – СПб.: Творческий учебный центр «Геос», 1999.- 264 с. // Краєзнавство. Географія. Туризм.. – 2006. - № 17. – С. 21-23.
37. Усков А. С. Практика туристських подорожей: учеб. пособие по туризму и краеведению / А. С. Усков. – СПб.: Творческий учебный центр «Геос», 1999.- 264 с. // Краєзнавство. Географія. Туризм.. – 2005. - № 47. – С. 19-21.
38. Щур Ю. В. Спортивно-оздоровчий туризм: навчальний посібник / Ю. В. Щур, О. В. Дмитрук. - К. : Альтерпрес, 2003. - 232 с.
39. Ямалов О. К вершинам Украинских Карпат: Туристический путеводитель по Закарпатской области (32 пешеходных маршрута) / О. Ямалов. – Ужгород: Карпати, 2004. – 168 с. // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2007. - № 2-3. – С. 40

Викладач:Маланюк Тарас Зіновійович